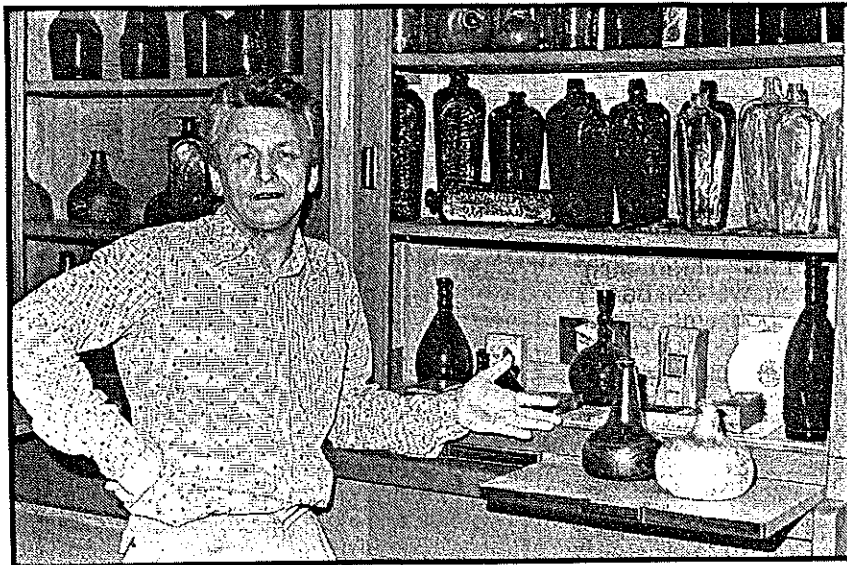


'De geblazen flessen zijn het mooist

Amsterdams
Stadsblad

3/4 JANUARI 1990



● Cees Marttin: „Flessen zijn gewoon gebruiksgoed, maar hebben toch iets heel spannends.”

Cees Marttin blijft zich erover verbazen dat ambachtelijke mensen in staat zijn flessen te maken van zand en vuur. Hij wordt lyrisch als hij zich alleen al voorstelt dat het vloeibare glas met menselijke lucht wordt geblazen tot een gebruiksvoorwerp met vaak kunstzinnige vormen. Daarom heeft hij een verzameling van zeshonderd oude flessen aangelegd. Als hobbyïst moet je selectief zijn en steeds selectiever worden, in de beperking kenmerkt zich immers de meester. En het spaart bovendien de kosten. Hij kan zich aardig goed beheersen op beurzen en veilingen, „maar een meester ben ik nog niet.”

Het is toeval dat uw verslaggever de Zaankanter Cees Marttin in de trein van Utrecht naar Amsterdam tegenkomt. De verzamelaarsbeurs in de Jaarbeurshallen is zojuist afgelopen en in de overvolle trein wordt druk gepraat over de uiteenlopende passies van diverse verzamelaars. Naast me komt een tevreden kijkende man zitten. Terwijl de trein op gang komt, doet ons gesprek dat ook. Verzamelaar Marttin heeft die dag één van de mooiste aankopen in zijn leven gedaan. Hij is er zielsgelukkig mee. Van hem krijg ik het tekortkomende geld voor een kopje NS-koffie.

Een paar weken later ziet de verslaggever die enthousiast beschreven oude fles in het hart van een vitrine staan, bij Cees Marttin thuis. „Ik denk dat ik over deze fles wel tien jaar lyrisch zal blijven. Deze is opgegraven en door het verzuringsproces in de grond is het bovenste laagje glas omgezet in schitterende kleuren. Kijk, het is net goud. Ik moet hem niet te vaak oppakken, anders laten die chemicaliën los.”

„Wat mij interesseert in flessen is dat ze gewoon gebruiksgoed zijn, maar toch iets heel spannends hebben. Je moet ze zorgvuldig behandelen. Juist omdat ze breekbaar zijn, is het zo leuk als het je lukt om hele en gave flessen te krijgen. Er staat hier wel een fles met een gat erin, maar die was goedkoop en is nog goed te tonen omdat de beschadiging maar aan één kant zit.”

De vijftigjarige is levensmiddelen-technoloog van beroep, waarbij het conserveren van agrarische producten om de hoek komt kijken. Het is een kleine stap naar zijn passie, want glas is een degelijk verpakkingsmateriaal waar de inhoud goed in tact blijft. „De Egyptenaren en Romeinen gebruikten het al. Door de eeuwen heen zijn flessen altijd gebruikt voor waardevolle dingen zoals balsems, oliën, parfums en medicijnen. Het tast het spul niet aan en vaak is glas doorzichtig, dus kun je nog zien hoeveel er in zit.”

Truc

Een zijkamer is geheel gevuld met zijn eeuwenoude glaswerk. Het meeste is uitgesteld in een antieke, drie meter hoge apothekerskast. Langs de wanden, tot bijna tegen het plafond aan, staan de enorme jockels te pronken. Marttin vertelt dat de glasblazers een truc gebruikten om zo'n fles dat volume mee te geven; ze bliezen behalve de longen uit het lijf, ook water in de fles. Dat water verdampte vervolgens en zo zette het glas uit. „Ik ben gek op grote flessen. Die zijn ook niet zo duur en ik weet wel waarom: verzamelaars kunnen ze eigenlijk niet kwijt.”

„In het begin heb ik het als een tik ervaren dat ik flessen aardig vond en mee nam. Het is dertig jaar geleden dat ik stage liep bij een fabriek waar Joodse kaas werd gemaakt. Door een rabbi werd gecontroleerd of het

gebruikte stremsel wel koosjer was. Dat stremsel werd in grote flessen geïmporteerd. Het was toen voor het eerst dat ik me als volwassene niet geneerde om te vragen of ik een fles mocht hebben. Ik vond ze mooi, misschien omdat ze met die donkere kleur erg leken op de vazen uit de bloemenwinkel van mijn ouders.”

Hij hecht waarde aan de historische verbanden van flessen. Zo staan er behalve drie *art deco*-flessen van Jac Jongert ook een pak koffie en Van Nelle-doesjes op een schap. „Jongert was de eerste graficus die voor een industrieel bedrijf een *house-style* ontwierp. Daarvoor maakte hij deze knobelflessen. Je ziet op de Van Nelle verpakking ook die zelfde evenwichtigheid. Het is puur *art deco*! En dan blijkt die man hier ook nog in de buurt geboren te zijn.”

Bolletje

Hij vertelt de herkomst van het zeldzame bolletjesmodel van Jac Jongert dat hij van een particuliere handelaar voor 150 gulden zou kopen. Dit was afgesproken tijdens een veiling waar een ander model (een portfles) van Jongert, die veel minder zeldzaam is, onder hamer ging. De laatste werd verkocht voor enkele honderden gulden. „Die handelaar werd toen helemaal wit, maar ik kreeg het bolletje toch voor de afgesproken prijs. Handelaars zijn dan ook *straight*.”

De medicijnkast bevat veel glaswerk, bijvoorbeeld een jeneverfles uit 1880 met een tapse vorm. „Een krachtige vorm, maar de fles is tegelijkertijd heel fragiel. Die vorm, beetje vierkant en van onderen smal, zie je veel bij flessen die in kisten moesten worden geëxporteerd.” Er staan Truffelflessen uit Frankrijk, Rotterdammertjes met de lange hals, Zaanse cacaoeeder-

flessen, oude Capi-flessen voor fotografie-chemicaliën en zogenoemde kalkoentjes (die om in vaktaal te blijven geen lijf hebben, slechts een hiel, een schouder, hals en een monding).

„Aan de hand van zegels en belettering, dat zo mooi glinstert, kun je soms een fles naar een bepaalde periode terug voeren. Ook door te kijken naar schilderijen kun je een stijl terugvinden of het flessemodel zelfs zien.” In de woonkamer hangt een schilderij met een fles. Toepasselijk staan er drie in het echt op een rijtje onder. Marttin gaat nogal eens naar een tentoonstelling en discussieert daar met museummedewerkers als er iets niet klopt. Soms lukt het hem dat een fout in een of ander boek bij de volgende druk wordt hersteld.

Zijn duurste fles staat apart, de naam is Lummel. De fles stamt uit 1700. Het glas is dun, waaruit de techniekbeheersing van de blazer blijkt. Als je er tegenaan pinkt, geeft de fles een dankbaar geluidje terug.

Hij heeft ze niet in zijn verzameling, „maar er zijn soms flessen waarvan de historie bekend is, die meer dan vijftienhonderd gulden kosten. Ik zag laatst bij een antiquariaat een oude 'Lamsbout' met een platte kant om ruimte te sparen. Hoeveel die kostte? Ik durfde het niet eens te vragen.”

Eerlijk

„Hoe langer je verzamelt, hoe strenger je wordt en dat moet ook. Ik moet nu eigenlijk beginnen met het kaf van het koren te scheiden. Mijn laatste aanwinsten zijn allemaal vrij geblazen, op enkele kleine zondes na. De geblazen flessen zijn ook het mooist van structuur. Iedere fles is anders, ze zijn niet steriel. De jacht naar oude flessen leidt me af van de werkelijke problemen,” lacht Marttin. „Je gaat je zelf voor de gek houden en allerlei excuses bedenken. Ik heb afgesproken dat ik zou stoppen met roken toen ik die

Hollandse likeurfles kocht. Dat zijn natuurlijk smoesjes. De gein is om minder of net zoveel te betalen als de antiquair. Als je van particulieren iets koopt, vind ik dat je eerlijk moet zijn over de waarde. Mijn regel is dat je de helft mag geven dan wat de antiquair betaalt. Maar bij handelaren ding altijd af.”

Cees Marttin is lid van de verzamelaarsvereniging De Oude Flesch. Sfeervol gaat het er toe, vertelt hij. „Tijdens een veiling van de club zit je tegen elkaar op te bieden, maar daarna feliciteer je elkaar. Het gaat er niet om wie het meeste geld heeft. Iedereen beoordeelt een fles naar waarde.”

FERDINAND RUSCH

Inlichtingen over de Verzamelaarsclub De oude Flesch is te verkrijgen bij Cees Marttin, De Twee Gebroeders 38, 1569 ZN in Zaandam. Telefoon: 075 - 159584

MUTATIES

Nieuwe leden:

158 A. van de Waals
159 N.A. Klarenberg
160 R.P. de Vreng
161 L. Fonteyne
162 R. Koster
163 S. Floor
164 M. Heintzen
165 J. van Deursen
166 C. Visser
167 H. van Wieringen
168 C. Ravesloot
169 J. Jongen
170 B. Gouverneur

Wijzigingen:

46 J. de Jong
34 W.L.M. van den Bossche
115 H.A. de Wit
150 C.L. Bronkhorst
120 A. Winnemuller

Nieuwe huisgenootleden:

78 van de Waals
80 T. de Leur

Opgezegd:

119 G.H. Hettinga
121 P. Morsman
98 H. Ory

LET OP: Voor uitgebreide informatie en wijzigingen zie bijgevoegde ledenlijst.

BECHT

Belgische verzamelaar zoekt flesjes of etiketten met daarop de naam BECHT. Er heeft ooit in Bergen op Zoom een firma Becht, handelend in likeuren en andere dranken, bestaan. Ook de B3 flesjes zijn Becht flesjes. Leden die in het bezit zijn van dergelijke flesjes of etiketten worden dringend verzocht contact met hem op te nemen. Hij bezit nog maar weinig zodat het vrijwel uitgesloten is dat hij exemplaren aangeboden krijgt die hij al heeft. Hij heeft er veel voor over!

Reacties richten aan: R. Steenhoff-Schoonbeek
Oude Nijvelsebaan 98
1641 ALSEMBERG
BELGIE